

6.1 Frýdlant

V pondělí 1. září 1969 jsem nastoupil místo středoškolského profesora¹ na Střední zemědělské technické škole (SZTŠ) ve Frýdlantě v Čechách. Škola byla v dřívější hospodářské budově pařící k zámku. Nebylo to pro mne zcela neznámé město, během první poloviny studia jsem byl několik dní v Raspenavě-Lužci u Tondy Paschka a s ním jsem se byl ve Frýdlantě podívat. A v roce 1969, v poslední prázdninový týden, jsem už byl na úvodní poradě a ubytovat se ve studentském internátě. Bydlení to bylo dost prosté, v chladném počasí jsem si musel topit v kamnech, v pokoji, který byl v přízemí, byly asi tři postele (ale bydlil jsem tam sám), vcházelo se do něj přes klubovnu, vedle bydleli tři studenti. S personálem internátu - vedoucí vychovatel a vychovatelka - jsem vycházel dobře, avšak vykal jsem si s nimi.

Hned třetí den se za mne suplovalo. Měl jsem předvolání do Prahy 10 **na vojenskou správu**. Den to pro mne byl doslova šťastný. Na základě údajů z alergologie ve Vinohradské nemocnici jsem byl zproštěn vojenské služby, *byl jsem nevoják*. Nelitoval jsem čas strávený v Čeperce u Unhoště, modrá knížka² stála za to!

Každá cesta do Prahy měla svůj důležitý přínos: možnost sejít se s Evi. Na začátku pobytu jsme neměli představu o tom, jak často se budeme vídat. Původní představa jednoho víkendu v měsíci vznikla z předpokládaného výrazného zdražení jízdného na železnici pro jednorázové dojíždění do zaměstnání. K ní nakonec nedošlo, a tak jsem počítal, že budu z Frýdlantu do Prahy jezdit každý druhý víkend. Zpočátku tomu tak bylo.

Dojíždění mezi Prahou a Frýdlantem. Měl jsem 50% slevu. Plné jízdné osobním vlakem mezi zmíněnými místy bylo cca 24 Kč, rychlíkový příplatek stál 16 Kč (ten dnes už ani neznáme). Pro porovnání: Můj nástupní plat byl cca 1400 Kč hrubého měsíčně. V 5. ročníku na MFF jsem bral plat polovičního asistenta, měl prospěchové a krajské stipendium a studentské výhody. *Životní úroveň mi tak po nástupu do zaměstnání šla dolů*. Pro cesty jsem rychlík používal jen výjimečně. Úsek mezi Frýdlantem a Libercem jsem absolvoval vždy osobním vlakem (téměř vždy v parní trakci). Mezi Prahou a Libercem jezdil přímý rychlík, tažený parní nebo (snad již častěji) diesellovou lokomotivou. Myslím, že - pokud jsem jej použil - bylo to

---

¹ Tehdy profesor bylo oficiální označení. Horší však bylo, že oficiální oslovení znělo "soudruhu profesore". Studenti ovšem běžně oslovovali "pane profesore".

² Tak se říkalo potvrzení o osvobození od vojenské služby. Byla to 4stránková skládačka legitimacového formátu (? A7). Nazýval jsem ji ovšem svou nejvzácnější knihou.

k cestě **do** Prahy. Osobní vlaky bývaly přímé, avšak někdy bylo třeba v Turnově přestoupit. Z Frýdlantu jsem vyjížděl krátce po 12. hodině a myslím, že cesta trvala přes 7 hodin³. Dlouhou cestu jsem si zpříjemňoval četbou či studiem některých matematických partií, zvláště z diskrétní matematiky. Delšího pobytu vlaků ve Všetatech jsem využíval k občerstvení kávou. Ve stánku na nádraží je někdy prodávala paní Libuše Palachová⁴. Cestu jsem si zkrátil i tím, že jsem vystupoval ve Vysočanech (pokud jsem jel výjimečně rychlíkem, musel jsem až na hlavní nádraží - rychlíky ve Vysočanech tehdy nestavily)

K svému úvazku se ještě vrátím. Poměrně nepravidelně jsem dálkové studenty učil geodézii. Ti často, avšak mimo zimu, jezdili do školy autem. Mezi nimi byl pan Kopecký z Příšovic, který mě ze školy často vozil. Z Příšovic jsem už musel platit celý lístek (plné jízdné bylo stejné jako poloviční z Frýdlantu - 12 Kčs), nicméně jsem zpravidla stihnul dřívější vlak (který bych stejně stihnul, kdybych dálkaře neučil, ale výuka u nich byla součástí mého úvazku).

Do Frýdlantu jsem jezdil z tehdy ještě funkčního Denisova nádraží (oficiálně Praha-Těšnov). Cesty jsem uskutečňoval v dvou různých časových polohách: (a) poměrně brzy odpoledne z Prahy, myslím, že přímo až do Liberce a odtud vlakem, který krátce před půlnocí přijel do Frýdlantu, takže jsem, byť ve zkráceném čase, se mohl vyspat v posteli, (b) nočním vlakem z Prahy do Turnova, dalším do Liberce a ráno před 7. hodinou být ve Frýdlantu. Varianta (b) měla dvě subvarianty, v prvním případě jsem jel z Prahy dlouhým vlakem taženým lokomotivou před 23. hodinou; přestup v Turnově byl jen formální, taž souprava pak pokračovala do Liberce, takže bylo možné z Prahy až do Liberce držet (často s návštěvou depa, kde lokomotiva zbrojila), v druhém šlo o to z Prahy použít "poštovní" motorák cca v 0:30, ten někdy býval dost obsazený, rozhodně v něm nešlo se natáhnout a v Turnově se muselo přestupovat. Navíc nepřestupné jízdné v pražské MHD bylo 1 Kč, po 23. hodině ovšem 3 Kč. A tak jsem tu druhou možnost použil za celý rok jen jednou či dvakrát.

Vlaky zpoždění mívaly, nicméně často je díky dlouhým pobytům v Mladé Boleslavi či ve Všetatech mohly vyrovnat. Na trati z Mladé Boleslavi do Prahy se tehdy hodně využívala výhybna Stránov mezi Mladou Boleslaví a Chotětovem. Měla sloužit především vzájemnému křížování nákladních vlaků nebo nákladního vlaku s osobním, přičemž v druhém případě měl být jízdní řád nastaven, aby tam osobní vlak

---

³ Rád bych si údaje ověřil pomocí jízdního řádu; žádný z té doby se mi na internetu nepodařilo najít; jediné tam byla nabídka koupit jej za 500 Kč.

⁴ Matka Jana Palacha

(popřípadě rychlík) nemusel zastavit. Realita však byla jiná, a tak jsem při svých cestách strávil u Stránova nemálo času. Dnes tato výhybna je už zrušena⁵.

Tratě byly tehdy neuvěřitelně ucpané. A tak se někdy stalo, že na vřetatském prvním nástupišti měli pro vlaky osobní dopravy jen jednu průjezdnou kolej, řekněme, že to byla první. Na druhé koleji byl volný prostor před budovou, ale směrem k pražskému zhlaví stál nákladní vlak. Osobní vlak od Turnova přijel na onu obsazenou druhou kolej a vlak z Prahy na první. Když ten odjel k Turnovu, vlak na druhé koleji vycouval a po volné první koleji odjel do Prahy. Samozřejmě, že šlo o výrazný zdroj zpoždění.

Když se už věnuji cestám mezi Frýdlantem a Prahou, rád bych zmínil dvě nejdramatičtější cesty, v každém směru jednu.

Uvnitř minulého století bývalo v zimě sněhu více než teď. A zima 1969/1970 byla na sníh obzvláště bohatá. V jednom takovém na sníh bohatém víkendu jsem se, jako obvykle, po poledni rozjel do Prahy. Pohled na bílou krajinu byl příjemný, až do Turnova šlo vše bez větších problémů. Nicméně v Turnově vlak do Prahy na nádraží nebyl. Ze staničních hlášení to vypadalo, jakoby Praha neexistovala. Ovšem našel jsem vlak s cílovou stanicí Chotětov, a když hlásili "pražský" osobák, vyzývali k nástupu do vlaku do Chotětova. Mezi lidmi se rozhlásilo, že mezi Chotětovem a Vřetaty uvízl vlak, hromada sněhu před ním, hromada sněhu za ním. A tak jsem zadoufal, že by bylo možno použít objížďku přes Nymburk, a chotětovským vlakem jsem do Mladé Boleslavi odjel. Dalo se tam čekat v čekárně. Každou chvíli se ozvalo ze staničního rozhlasu: "Oznamujeme cestujícím směr Nymburk, že vlak dosud nevyjel z České Lípy". Hlášení, které nepotěší. Ale aspoň informace byla. Myslím, že jsem tam strávil asi hodinu, když se najednou na nástupišti objevil rychlík z Liberce do Prahy. Ověřil jsem si, že jede odklonem přes Nymburk, nastoupil jsem a sice delší cestou se vydal do Prahy. Jak dlouho tato cesta trvala, nevím. Ale domů jsem, snad ještě před půlnocí dorazil.

Nevím, zda se cesta zpátky, na niž chci vzpomenout, týkala téhož víkendu. Rozhodně jsem neriskoval noční odjezd z Prahy a cesta do Turnova proběhla celkem normálně. Pak už se však snesla veliká chumelenice. Z Turnova do Liberce byly vlaky taženy parními mašinami. Ty byly (překvapivě) lehčí než motorové, na zledovatělém povrchu byla adhezní síla malá, a tak turnovský výpravčí rozhodl o postrku (asi do Jeřmanic), v úseku Hodkovice – Jeřmanice má trať veliké stoupání. Dispečer z Hradce Králové však postrk nedovolil (asi z té své roviny neměl představu, co jsou hory), a tak jsme

---

⁵ Ba dokonce se už píše, že její zrušení byla chyba výrazně omezující propustnost trati.

vyjeli jen s jedinou mašinou. V údolí Mohelky mezi Hodkovicemi a Rychnovem vlak zastavil. Lokomotivě kola prokluzovala. Mobily tehdy nebyly. Pochopitelně mohl rychnovský výpravčí, marně čekající na vlak, usoudit, že se na trati něco stalo. Jenže místo, kde vlak stál, bylo silničně nedosažitelné. A tak vlakvedoucí rozhodl odpojit lokomotivu a poslal ji bez vagonů pro pomoc. Asi by se těžko hledalo jiné řešení. Jenže lokomotiva vlak nejen táhla, ale i vytápěla. Zima ve vlaku byla příšerná; našli se spolucestující, kteří dali k dispozici "ohnivou vodu". Akce byla korunována úspěchem, nicméně zabrala tolik času, že jsem do školy dorazil právě na začátek vyučování.

V prvních měsících frýdlantského působení jsem tedy dojížděl do Prahy zhruba ob týden. Byl mě tam navštívit **Jarda**, který se bez problémů ubytoval u mne v pokoji (samozřejmě se souhlasem vychovatele). A když už, asi začátkem prosince, napadl souvislý sněhový poprašek, přijeli za mnou na víkend (od pátku odp.) **Kubaňovi** s roční Johankou. Bez kočárku, sáňky stačily. Měli k dispozici můj pokoj a já jsem se nastěhoval do sousedního, který obývali studenti 4. ročníku a na víkend jeli domů (ty jsem neučil), samozřejmě po dohodě s nimi i s vychovatelem. Kubaňovi statečně přijali topení v kamnech, která byla i jedinou možností Johance něco ohřát. Sobotu jsme strávili výletem (se sáňkami) z Nového Města pod Smrkem přes Obří sud a Libverdu do Hejnic, a snad i dál do Raspenavy (u Raspenavy měli chalupu jejich sousedé, ne že by je chtěli navštívit, ale možná chalupu vidět chtěli).

V neděli jsme se rozhodli navštívit shromáždění BJB v Liberci, kde byl kazatelem br. Miloš Šolc (*1911). Johanka byla velice hodná. Po poledni jsme se rozloučili. Kubaňovi jako režisté nehleděli na nějaký ten kilometr cesty, a volili celou cestu rychlíkem přes Žitavu a Děčín⁶.

Škola byla v jednopatrové hospodářské budově u zámku. Učebny jednotlivých tříd, sborovna a ředitelna byly v poschodí, laboratoře a odborné učebny v přízemí. Já jsem tedy celý výukový den trávil v poschodí. Ve škole bylo 6 tříd, po dvou druhých a třetích ročnicích, zatímco v 1. a 4. ročníku byla třída jediná. Mé předměty se učily jen v 1. a 2. ročníku, a tak jsem dostal do úvazku 5 hodin matematiky v prvním ročníku (27 studentů), tři hodiny fyziky v prvním ročníku (v druhém se už neučila) a 2krát po 4 hodinách

---

⁶ Tehdy jezdily přímá rychlíky Liberec - Děčín - Most, a některé dále do Plzně. Kubaňovic jel z Liberce do Děčína před Žitavu a Českou Kamenici; některé jezdily přes Českou Lípou.

matematiky⁷ ve druhých ročnících (po 20 studentech). To ovšem dalo 16 hodin a úvazek byl 19 hodin. Nedalo se nic dělat, musel jsem vzít zavděk 2 hodinami dějepisu v 1. ročníku a výukou geodézie pro nepravidelně konanou výuku dálkařů; do úvazku mi za to započítali asi 1,12 h. Úvazek pro mne dali dohromady dali!

V dějepise se probíraly světové dějiny. Rozhodně jsem chtěl skončit před 1. světovou válkou, abych se vyhnul ideologizovanému hodnocení první republiky, Sovětskému Svazu atd. Naštěstí matematika a fyziky byly považovány za důležitější, a tak vedení školy nic nemělo proti tomu, doháněl-li jsem látku z těchto předmětů na úkor dějepisu. Po přesmyčce v rozvrhu 2 hodiny dějepisu padly na prohlídku frýdlantského zámku. V osnovách nebyla vůbec zmínka o reformaci. Něco o ní jsem si tedy, aniž bych se koho ptal, zařadil, a trochu v duchu doby i v duchu svého sociálního cítění jsem se zmínil i o vztahu reformátorů k sociální problematice. Aniž by to bylo v osnovách či v učebnici, odvykládanou látku o reformaci jsem i zkoušel, jednou dokonce za přítomnosti inspektora. Protože jsem ty sociální aspekty nepominul a zkoušený o nich na můj dotaz mluvil, byla má hodina hodnocena jako ideologicky velmi dobrá (inspektor nejspíš nevěděl, že reformace vůbec nebyla v osnovách).

O vnější vztahy školy se staral ředitel Beneš, poměrně nenápadný asi pětáctýřicátník, chod školy s velkou pečlivostí a promyšleně zajišťoval možná o trochu starší zástupce Ing. Josef Krása. Oba jako aprobaci měli živočišnou výrobu. Ing. Krása dbal na to, aby hodiny neplaceného suplování byly dobře využity. Sledoval počet odučených (a tím i ztracených) hodin v jednotlivých předmětech a třídách a neplacené suplování organizoval tak, aby suplující vyučující učili své předměty tak, aby se nerovnoměrnost v počtu odučených hodin vyrovnávala.

Vyučující jsme byli rozděleni do dvou předmětových komisí: Všeobecně vzdělávací předměty a odborné předměty. Tu naši tvořil kolega Antonín Kábele, Rumun Valentin Papazián a já. Antonín Kábele byl češtinář a historik, kromě toho učil nepovinný předmět "základy myslivosti", byl to výborný kantor i člověk. Jako přesvědčený komunista odešel před mnoha roky z Prahy do Raspenavy, tam dělal předsedu JZD, přičemž on i jeho manželka tam tvrdě pracovali. Když už se JZD rozjelo, přijal místo profesora na SZTŠ. V "obrodném procesu" r. 1968 byl zvolen předsedou⁸ OV KSČ (okresní výbor Komunistické strany Československa). V roce 1969 už byl z KSČ vyloučen a čekala na něho další persekuce. Druhý kolega z komise byl "z jiného těsta". Myslím, že sotva by se v Čechách našel jiný kantor, který by si stěžoval na nedostatek politických školení. A tak to jednou vyšlo i na mne; musel jsem si připravit referát o Leninově spisu *Materialismus a empiriokriticismus*. Nikdy před tím jsem se nesetkal s knihou, kde by snad z každé řádky tryskalo tolik

---

⁷ Mimo zemědělskou sezónu jsem učil po hodinách týdně, během ní po třech hodinách - probíhaly praxe

⁸ V čele komunistických výborů bývali placení tajemníci; funkce předsedy měla mj. naznačit, že se Strana chce změnit, zdemokratizovat.

nenávisti. Když jsem se kolegovi ruštináři zmínil, že bratr studuje teologii, prohlásil, že si myslel, že náboženské tmářství je už u nás překonáno. Časem si však mohl hodně zblízka uvědomit, že tomu tak není. S jeho neobvyklým jménem jsem se po několika desítkách let setkal v nečekané souvislosti – stálo pod referátem o úspěšné evangelizaci. Šlo o jeho syna, aktivního člena Apoštolské církve; vyměnil jsem si s ním asi 2 mejly. O tatínkovi psal hezky, se zármutkem, že zůstal ve svém ateismu, zatímco maminka uvěřila.

Frýdlant parochiálně⁹ patří pod **sbor v Novém Městě pod Smrkem**, tvořený především reemigranty z Volyně. Dost jsem počítal s tím, že to na čas bude můj domovský sbor. Počet na severu trávených nedělí byl o hodně menší, než jsem si původně představoval (pozitivní konstatování), někdy jsem zajel do Nového Města, někdy do myšlenkově bohatšího sboru v Liberci, někdy jsem šel jen za roh k husitům. V Novém Městě působil nesmírně originální **farář Jan Košťál**, asi šedesátník, spíš o něco starší, muž velice laskavý, otec deseti (většinou dospělých) dětí, terciář františkánského řádu, hnedou kutnu sice nenosil, ale škapulíř a provaz používal. A jeho pracovní stůl připomínal oltář; nechyběla na něm ani fotografie papeže (Pavla VI). Mluvě o Františkovi z Assisi používal rčení "svatý otec náš František". V duchu sv. Františka míval na bohoslužbách kočky; se psem jsem se tam nesešel.

Setkání s br. far. Košťálem pro mne znamenalo vykročit hlouběji do ekumenického cítění. Měl úzký vztah k františkánské komunitě v Hejnicích. Jsem vděčný, že jsem se s ním mohl setkat, ale chápu, že při utužování komunismu po r. 1969 nebyl mezi kolegy oblíben a měli k němu nedůvěru. Zlý vlk z Gubbia byl pro Sv. Františka bratr vlk, a tak asi do širokého srdce evangelického františkána se vešli bratři stb-áci¹⁰ či bratři OCT¹¹.

Nakonec jsem se však více orientoval na náš **sbor v Liberci**, městský, dost intelektuálně zaměřený; konávaly se tam asi jednou měsíčně akademické podvečery. Výraznými jejich návštěvníky byli místní **farář br. Ladislav Horák**¹², místní kostelník a **emeritní senior Růžička**¹³ a známý autor různých matematických příruček, především pro přípravu ke studiu na VŠ, **Antonín Kejzlar** (*1903 Košťálov; nepodařilo se mi zjistit titul, běžně byl osloven "pane profesore"

---

⁹ Celé území státu je formálně rozděleno mezi farní sbory; celý frýdlantský výběžek spadal pod sbor v Novém Městě pod Smrkem

¹⁰ StB – státní bezpečnost, vykonávala komunistickou moc a bezpráví.

¹¹ Okresní církevní tajemníci – na úrovni okresu vykonávali státní dohled nad církvemi.

¹² Jeho dcera, tehdy zhruba patnáctiletá, se později vdala za Pavla Sokola; manželé Sokolovi patřili jeden čas mezi blízké přátele Janičky a Borka Titěrových (Evinčina sestra a švagr).

¹³ Pokud vím, šlo o strýce RNDr. Tomáše Růžičky z vršovického a druhého žižkovského sboru a tragicky zemřelé Lydie Ortové ze Strašnic.

- středoškolským profesorem býval, působil pak i na liberecké technice). Návštěvu těchto podvečerů jsem spojoval s jím předcházející návštěvou Vědecké knihovny (Václava Kopeckého), která bývala v samém horním centru Liberce blízko radnice.

Začátkem listopadu jsem se v našem sboru zúčastnil seniorátního dne mládeže, který byl zakončen společnou návštěvou *Händelova Mesias* v libereckém divadle. Byly tam početné skupiny účastníků z různých církví. Potkal jsem se tam mj. s br. kaz. Šolcem, byla tam početná skupina mladých jeptišek. Zde, v církevním terénu, stále vanul duch r. 1968. - Na seniorátním dni jsem si velice hezky rozuměl s **Honzou Veselým**, učněm drogistou (žertem prohlašoval, že je materialista, jak se dříve drogistům říkalo). S Honzou jsem se pak už nikdy nesešel. Mezitím vystudoval teologii a působil např. ve Volyni v jižních Čechách; posledním jeho působištěm byl Žatec. Po jeho úmrtí jsem několikrát na jeho poslední kazatelně stanul.

Vzpomínám si, že jsem párkrát uvnitř týdne navštívil v Liberci i baptistické shromáždění. Slyšet br. **Šolce** (*1911) bylo milé zpestření. Myslím, že tam jsem pozoroval náklonnost mezi Milošem ml. (*1942) a mně tehdy neznámou dívkou Květou ze sboru Církve bratrské, který byl k baptistickému sboru velmi blízko.

Kousek od internátu, kde jsem (do konce r. 1969) bydlil, byl **husitský kostel** s farou¹⁴. Při jedné procházce po blízkém okolí jsem viděl dvojici manželů do fary vcházet, a tak jsem se (úspěšně) dal do rozhovoru. Byli to manželé **Jindřich a Libuše Hanušovi**, místní farář (1928-2011) a učitelka (*1932). Rozhovor skončil pozváním na úterní večeři a nezůstalo při jednom pozvání. Bylo hodně o čem povídat. Mezi jejich blízkými přáteli byli naši faráři Jan Chvála (Česká Lípa) a Adolf Kotouček (působil ve Šluknovském výběžku; kvůli teologickým neshodám, týkajícím se křtu nemluvnat, se s ním vedení církve rozešlo). Asi jednou či dvakrát jsem byl v husitském sboru na bohoslužbách. Další osudy Hanušových jsem sledoval, paní farářová vystudovala teologii a stala se farářkou, a působili v navzájem blízkých sborech. Teologii vystudovaly i obě dcery, starší Jindřiška Buttová snad působí v hezkém kostelíku u Krčského nádraží, s mladší Libuší Kopřivovou jsem se setkal někdy už v prvním desetiletí tohoto století na jejím působišti v Mladé Boleslavi, kde na faře bydleli i její rodiče (maminka za ni během mateřské dovolené zaskakovala, tatínkovi už síly odcházely). Bylo to nejspíš mé poslední setkání s bratrem Jindřichem Hanušem.

---

¹⁴ Oficiálně se církev tehdy jmenovala "Církev československá"; přívlástek husitská si do názvu připojila až r. 1971.

Co věděli **studenti o křesťanství**? Jaký k němu měli vztah? Zajímalo mě to, a tak jsem si připravil dotazník a dal jej vyplnit. Výsledek byl zarážející. V naprosté většině totiž o křesťanství nevěděli nic, k církvím neměli žádný vztah. Jedna dívka z 2. ročníku byla v Novém Městě confirmována, ale tím zřejmě její "křesťanská dráha" skončila (třeba byla jen přerušena, o tom, co bylo dále, nic nevím).

Když jsem končil studium na MFF, přece jen mi začalo být líto, že bych měl opustit akademický svět. Vystudovat s vyznamenáním a pak jít daleko od vědy, od dalšího vzdělání se mi, upřímně řečeno, nechtělo. Mluvil jsem o tom s vedoucím své diplomky RNDr. Zbyňkem Dlouhým, a ten mě "nasměroval" v Liberci za **RNDr. Bohdanem Zelinkou** z tamní techniky, odborníkem především v diskrétní matematice (grafy¹⁵). Dr. Zelinku jsem navštívil a podle jeho dobrých rad jsem si ve Vědecké knihovně půjčoval knihy, především právě z diskrétní matematiky. Studoval jsem je nejen ve Frýdlantě, nýbrž hodně i ve vlaku, kde jsem časem začal trávit opravdu hodně času.

Katedra teorie vyučování matematice na MFF pořádala ve čtvrtek dopoledne dva semináře, určené především absolventům. Mně se podařil jednou jednoho z nich zúčastnit (nevzpomínám si, jak jsem mohl být v Praze, nevím kdy to bylo, ale rozhodně v prvním pololetí školního roku), a tam jsem získal jakési potvrzení, že vzhledem k studijním výsledkům katedra doporučuje, abych se těchto seminářů účastnil. Škola žádosti vyhověla, a tak jsem získal v rozvrhu hodin volné čtvrtky; zbývající dny jsem pak měl výukově hodně plné (klasickou odpolední výuku jsem neměl, ve Frýdlantě se respektovaly požadavky jednotlivých předmětů na zařazení do rozvrhu). Na semináře jsem chodil rád, ale pro mne ještě důležitější byla nově vzniklá možnost vídat se s Evi, byť zpravidla jen chvilku ve čtvrtek ráno (ve středu jsem přijížděl hodně pozdě) a po poledni, před mým odjezdem do Frýdlantu (častěji jsem ve čtvrtek využíval odpolední spojení než noční).

Jízdné na železnici se nezvýšilo, cesty vlakem patřily k mému způsobu života, a tak se nakonec stalo výjimkou, když jsem na víkend nejel do Prahy. Někdy jsem však musel v sobotu pracovat. **Volné soboty** byly tehdy sice běžné, ale nebyly uzákoněné. A občas, údajně kvůli ročnímu fondu pracovní doby, byla některá sobota vyhlášena za pracovní. Pokud se v sobotu učilo, zástupce Ing. Krása sestavil rozvrh, který měl vyrovnat ztráty v počtu odučených hodin. Protože

---

¹⁵ Dr. B. Zelinka je autorem pojmu "polární graf", v němž jsou orientované uzly - slouží k modelování železniční sítě, póly uzlu vyjadřují dvě zhlaví železniční stanice; Dr. Zelinka byl velikým ctitelem železnice.

já jsem při svých 4 dnech týdně ve škole neměl kdy neplaceně suplovat, tak o pracovních sobotách jsem mívával rozvrh hodně plný.

Jinou povinností, která zabrala několik málo sobot, byly **třídní schůzky**. Škola měla internát, mnozí studenti byli dost zdaleka¹⁶, a tak dnem třídních schůzek byla sobota, samozřejmě, že ne ta pracovní – šlo o to, aby se rodiče mohli zúčastnit.

Rytmus školního roku byl narušen "**uhelnými prázdninami**", tedy prodlouženými Vánočními prázdninami, tuším, že o dva týdny. V té době jsem strávil ve škole asi 3 dny, kdy jsme brigádně dělali nějaké stavební úpravy v přízemí školy. Zároveň byla dokončena úprava poschodí další z hospodářských budov zámeckého areálu na internát (v přízemí byla školní jídelna). Tady jsem měl pokoj s vchodem z chodby a s ústředním topením. Bylo to dále od vlaku, avšak blízko od školy. Sympatické je, že jsem ani na jednom z míst za bydlení nic neplatil. Když jsem se loučil se starým internátem, nepomyslel jsem, že tam za dva a půl roku strávím jednu noc – zřídili v něm turistickou noclehárnu, a já jsem ji v roce 1972 se svou třídou využil.

V době mého frýdlantského působení byly v programu školního roku ještě velikonoční prázdniny – Zelený čtvrtek a Velký pátek. Týkali se žáků, pro kantory mělo být nalezeno vhodné zaměstnání. Mně se podařilo přihlásit se **do České Lípy na dvoudenní kurs algebry logiky** v tamní průmyslovce. Program byl celkem jednoduchý, např. Karnaughovy mapy, ale zajímavě podaný a celé prostředí bylo příjemné. Cesta k učebně byla označena šipkami

$$1 + 1 = 1$$

Pro mne byla milá příležitost možnost navštívit v našem sboru pašijní bohoslužbu a milého, usměvavého br. faráře **Jana Chválu**.

Život jedince má své speciality. K těm mým rozhodně patřovalo chození na protialergické injekce (od pozdního podzimu do brzkého jara) a zimní koupání venku. Obojí našlo své místo i v mém frýdlantském životě. **Injekce** mi píchali na poliklinice, ta byla na kopci sv od náměstí, kdežto škola a pak i internát byly na kopci na jihu. Snad nejčastěji jsem na injekce jezdil na lyžích po východním obvodu Frýdlantu, takže jsem se vyhnul převýšením obou znamének. A na **koupání** jsem si našel pod zámek na Smědé klidné místo nad splavem. Po ukončení MFF se ovšem frekvence mých zimních koupání výrazně zredukovala.

---

¹⁶ Jedna studentka byla z Meziboří u Mostu, jinak mezi nejvzdálenější místa patřila Desná či Český Dub.

Když jsem ve Frýdlantu nastoupil, byla zde **železniční křižovatka** pro 4 směry. Především "hlavní" trať Liberec - Raspenava - Frýdlant - Černousy (- Zawidów), pak "lokálka" přes Nové Město pod Smrkem do Jindřichovic pod Smrkem (některé vlaky z Liberce nejely do Černous, nýbrž do Jindřichovic), a konečně turisticky atraktivní úzkokolejka do Heřmanic, kdysi součást žitavské sítě úzkokolejek (r. 1969 dieselová trakce). Do Heřmanic jsem si ještě na podzim zajel, vlak měl zdoluhavou úvrať v Dětrichově. Heřmanické nádraží bylo lemováno hraničními kameny, oddělujícími ČSSR a Polsko. Zajímavý zážitek v "hodině dvanácté"! V zimě při záplavě sněhu začaly technické problémy, které, nemýlím-li se, už nebyly odstraňovány. Úzkokolejka byla turistickou atrakcí, avšak pro běžnou přepravu cestujících vzhledem k úžasné pomalosti se opravdu nehodila (úvrať, dopravní vzdálenost mnohem větší než silniční či geografická).

Projel jsem si i další tratě. Většina vlaků na trati Liberec - Černousy jezdila v parní trakci, lokomotiva do Černous couvala, do Liberce jela se základní orientací (tažná síla se liší, a Liberec je výš než Černousy). V Černousích je jen průběžná kolej pokračující do Polska, a tak vlaky "otáčely" na nádraží ve Višňové (některé cestou z Liberce, některé cestou do Liberce) a mezi Višňovou a Černousy byly v jednom směru sunuty. - Zážitkem pro mne bylo nádraží v Jindřichovicích. Ohromná staniční budova vůbec nekorespondovala s tím, že zde "lišky dávají dobrou noc". Zřejmě zde býval významný hraniční přechod do tehdejšího Německa; na budově je pamětní deska Josefa Resslera, vynálezce lodního šroubu, připomínající, že jeho otec zde sloužil jako celník.

Nedovedli jsme si s Evinkou Frýdlant představit jako naše budoucí působiště. Praha byla daleko. A uvědomil jsem si, že bych opravdu daleko raději učil na gymnáziu. Vědom si toho, že dál už přeložen být nemohu, jsem si podal **žádost o přeložení**, samozřejmě v rámci Severočeského kraje, který byl mým zaměstnavatelem a vůči němuž jsem měl pětiletý závazek. Dopadl jsem skvěle, nabídli mi vybrat si **mezi gymnázii v Mostě a Lovosicích**. To se velice rychle dověděla babička v Bangoru, a při svém čilém korespondenčním styku se starou vlastí mi našla v Mostě možnost podnájmu; jak toto bydlení, tak gymnázium byly ve zbytečku Starého Mostu na svahu Hněvína. Bydlení, město s tramvajovou dopravou - to byly klady ve prospěch Mostu. Nicméně bližší poloha vůči Praze a dobré vlakové i autobusové spojení jasně mluvily ve prospěch Lovosic. Uvítal jsem i blízkost příbuzných v Litoměřicích.

Dění ve Frýdlantě jsem vnímal z pohledu brzkého loučení. A ono bylo neradostné. Probíhaly prověrky mezi komunisty, více méně moc o tom, jak dopadaly, nevím. Klidnější byli kolegové, kteří v KSČ

nebyli. Zle zatočili s kolegou Kábelem, který před volným maturitním týdnem byl zbaven profesorského místa a stal se skladníkem na školním statku¹⁷. Maturanti odcházejíce na volný týden vůbec nevěděli, kdo je u maturit bude z češtiny zkoušet. Věděli, že jejich oblíbený Antonín Kábele to nebude.

Maturity byly časově rozděleny na dřívější praktickou a pozdější teoretickou část. Protože nižší ročníky byly na praxi a já bych neměl co dělat, byl jsem jmenován universálním přisedícím. Předseda, ředitel SZTŠ z Žatce, byl příjemný a velkorysý. Maturity z praxe často znamenaly vykonat nějaký výkon na školním statku a pak jej komisi ve zkušební místnosti popsat. Doprovázet studenty na statek bylo mým úkolem. Někdy jsem cítil morální povinnost drobným studentkám s fyzicky náročnější činností pomoci. Takovou činností bylo např. zvážit mladého býka nebo jalovici. A tak jsem získal od maturit neopakovatelnou zkušenost být pokálen býčkem či jalovicí. Nevím, zda něco podobného při práci zažil jiný středoškolský profesor matematiky. Na škodu ovšem nebyla ani čerstvá vejce, která jsem nacházel a konzumoval cestou do kravína či zpět. Teoretická část maturit probíhala dost normálně. Zkoušení na daný den nebyli rozdělení na dopolední a odpolední část, zkoušely se postupně jednotlivé předměty, jež si už moc nepamatuji, asi to kromě češtiny byla rostlinná a živočišná výroba a mechanizace zemědělství. Studenti měli mezi jednotlivými předměty delší pauzy (bylo jich ve skupině na den cca 8), takže si mohli ve vhodnou chvíli zajít na oběd, a předseda to zařídil tak, že se i examinátoři u oběda prostřídali. Atmosféra byla poměrně přátelská. Já jsem byl u všeho přisedícím, ač jsem odborným předmětům nerozuměl. Abych tam neusnul nudou, bylo mým úkolem dávat studentům "tahat" čísla otázek; byla v širokém skleněném poháru na čtverečkách z tvrdého papíru rubem vzhůru. Se zájmem jsem sledoval zkoušení z češtiny, kde jsem tu a tam ukázal, že nejsem němý; doplňující otázky jsem volil tak, aby nebyly studentům nepříjemné. Zkoušela češtinářka z místního gymnázia. Uvážíme-li, že kandidáti na jedničku asi nebyli, bylo její základní schéma "umíš - 2, neumíš - 3" univerzálně velmi moudré.

Prudce se zhoršující politická situace se do maturit nepromítla. A jak se to dál ve škole vyvíjelo, mi už zůstalo z větší části skryto. Jen z dílčích informací, které se ke mně dostaly, jsem usoudil, že kdyby bývali mé žádosti o přeložení nevyhověli, byl bych během příštího roku propuštěn. To by ale bylo bývalo znamenalo jinou budoucnost než příjemné lososické gymnázium.

---

¹⁷ Později prý dostal zákaz jakéhokoli zaměstnání na okrese Liberec. Tak dopadl dobře míněný pokus reformovat komunistickou stranu. Ona je zřejmě nereformovatelná.

S posledním odjezdem z Frýdlantu jsem ztratil všechny kontakty s tamními kolegy a až na dvě výjimky i se studenty. – Když jsme o rok později byli s Evi na první společné dovolené v Hejnicích, navštívili nás tam Hanka Škeříková a Jirka Schneider, které jsem učil v 2. ročníku. Hanka, která bývala nejlepší studentkou ve třídě, o toto své prvenství nominálně přišla. Po mém odchodu hlavním kritériem pro klasifikaci bylo členství v SSM. A ona tam odmítla vstoupit. Na jejich vyprávění si už nepamatuji, ale potvrdilo mi, že je moc dobře, že už ve Frýdlantě nejsem. – Při cestách do Mokrovrat jsem se tam setkal s Alenkou, roz. Čermákovou, z téhož ročníku jako Jirka a Hanka. Jezdila také do skupiny chat u lesa, k Zavázalům. Nevím, jak s nimi byla příbuzná, vím, že tam pobývala poměrně dost, ale nějaký kontakt jsem neudržoval (její otec byl voják, a bylo to za socialismu).¹⁸

Po frýdlantském působení nadešly (téměř) **dva měsíce prázdnin** (nástup do nového místa byl 26.8., i když oficiálně jsem tam byl až od 1.9.). Těšil jsem se na domov, těšil jsem se na Evinku, ale dva úplně volné měsíce jsem si neuměl představit. K nostalgii po Praze se přidala i nostalgie po někdejších řemesle, a tak jsem červenec 1970 strávil brigádou na hoblovce v nástrojárně strašnické Tesly. Neměl jsem tramvajenku, a tak jsem ocenil chůzi pěšky za Třebešín. Pracoval jsem jen na ranní směně, práce byla úkolová, ač nešlo o práci sériovou; normovač u každého kusu spočítal, jak dlouho hoblování potrvá. Byl to pro mne i ukazatel vhodné rychlosti práce. Práce probíhala v pohodě a výdělek byl podobný jako ve škole.

Volný čas jsem mohl hodně trávit s Evi – to bylo na červencovém programu to nejdůležitější. Na srpen pak Evi odjela do Mokrovrat na chatu a já jsem ob den za ní jezdíval. I tento program měl své kouzlo.

Já jsem koncem srpna odjel do Lovosic a Evince se přiblížil začátek jejího studia na MFF. To ale už bude předmětem dalšího článku.

Psáno v létě 2020, poslední poznámka připojena v listopadu 2020

---

¹⁸ Ještě jedno setkání zmiňuji v kap. 6.5.